

Coneixement local i gestió de recursos naturals

Codi: 101273
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	3	0
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Silvia Graciela Álvarez Litben
Correu electrònic: Silvia.Alvarez@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: Sí

Prerequisits

Es recomana haver cursat l'assignatura Cultura Natura i Desenvolupament i Antropologia i Intervenció Sociocult

Objectius

Assignatura de quart curs, forma part de l'àmbit especialitzat en Cultura i Medi Ambient que permetrà a l'alumne adquirir competències en aquest camp professional. El punt de partida és la crítica etnogràfica i ontològica a la dicotomia natura i cultura.

L'assignatura manté vincles amb altres matèries com Cultura, Natura i Desenvolupament, Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural, Textos i audiovisuals etnogràfics, Antropologia i Intervenció Sociocultural, Antropologia Sociocultural, i es lliga amb temes de Desenvolupament i Sostenibilitat, i Ecologia Humana.

El Descriptor contempla: abordar l'estudi de les pràctiques, creences i sabers tradicionals relacionats amb la gestió dels recursos naturals, els sistemes tecnològics utilitzats històricament i els seus efectes en el territori, avaluant la possibilitat d'incorporar o preservar determinats models culturals en l'adequat aprofitament i gaudi dels espais naturals.

Els objectius formatius conduiran a que els estudiants siguin capaços de:

Plantejar-se preguntes sobre la relació societat naturalesa a través del temps i en diferents cultures.

Expressar punts de vista comparatius entre la societat Occidental i les anomenades "societats etnogràfiques"

Anàlitzar textos, documents, exposicions i audiovisuals considerats en el programa.

Competències

Antropologia Social i Cultural

- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Demostrar que es coneix i es comprèn la història de la teoria antropològica i la gènesi dels seus conceptes bàsics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.

- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica.
2. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
3. Conèixer i comprendre la incidència de la cultura en els diversos sistemes institucionals d'intervenció mediambiental.
4. Explicar els desenvolupaments disciplinaris i les tendències interdisciplinàries actuals de la crítica a la dicotomia cartesiana naturalesa-cultura.
5. Identificar els processos diversos de relació entre les poblacions humanes i el seu hàbitat.
6. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
7. Participar en debats sobre fets històrics i actuals respectant les opinions dels altres participants.
8. Reconèixer el caràcter cultural de les conceptualitzacions de la naturalesa i la societat.
9. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre la relació entre naturalesa, cultura i societat.

Continguts

Relació societat naturalesa; enfocaments teòrics, moviments socials i àmbit governamental com antecedents crítics al model hegemònic de la modernitat.

Models de naturalesa basats en els llocs, les seves racionalitats, creences, significats i pràctiques culturals, ecològiques i econòmiques. Creences, representacions simbòliques i pràctiques en la gestió dels recursos naturals.

Teories i aportacions des de l'antropologia. La visió etnogràfica sobre el coneixement local o saber ancestral, i la interpretació del món des del marc cultural específic i des de la perspectiva de gènere.

Característiques del coneixement local o natiu. Emergència del concepte d'ambient, la seva construcció en el marc de la "crisi ambiental". Les bases conceptuals per al pensament complex i la intervenció integral.

Coneixement local com a pràctica situada i constituïda en les dinàmiques del marc històric. El cas dels pobles i comunitats indígenes d'Amèrica i Espanya. Transformacions, adaptacions i intercanvi cultural a la història.

Els nous models polítics i la natura, el cas de Bolívia i Equador. Els drets de la natura per aconseguir el Sumak Kawsay o Bon Viure enfront de models neoextractivistas i desigualtats socials. Incloure i preservar el coneixement local nadiu en els projectes d'intervenció ambiental.

Metodologia

Durant l'assignatura es realitzaran: classes teòriques i pràctiques dirigides per la professora amb suport de TIC i debats en grup. Recerca de documentació, lectura de textos, redacció de treballs, visionat i debat de documentals. Es realitzaran tutories individuals i recomanació de bibliografia complementària.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòric pràctiques amb suport de TIC i debat.	45	1,8	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9

Tipus: Supervisades

Lectures o visionats orientats, anàlisi de casos, debats a classe.	30	1,2	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
--	----	-----	------------------------

Tipus: Autònomes

Lectures, anàlisi, crítiques a textos i documentals visionats a classe, preparació de debat, redacció de treballs.	75	3	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
--	----	---	---------------------

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà de manera processual, a través de diverses proves escrites amb un valor total de 30%, un treball en grup amb un valor del 50%, i participació en aula amb vinculació de lectures, conferències i vídeos 20%. Al moment de realització de cada activitat evaluativa, s'informa del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Per superar l'assignatura cal aprovar el 60% de les activitats programades. Totes les proves suspeses podran ser recuperades en la re-avaluació.

Es considera "No Avaluable" aquell alumne/a que no superi 2/3 parts (60%) de totes les proves escrites, sense causa justificada.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Elaboració de treballs en grup	50	0	0	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Participació oral i debat de textos individuals i treball en grup	20	0	0	3, 5, 6, 7, 8
Provas escrites	30	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9

Bibliografia

Proyecto Albarradas

<http://www.albarradas.espol.edu.ec/>

"Grup interdisciplinari de recerca històrica, ambiental i cultural" (GIRHAC) en: Grupos de investigación del Departamento de Antropología Social y Cultural

<http://www.uab.es/servlet/Satellite/la-investigacion/grupos-1263801907184.html>

Álvarez, Silvia

2001 El manejo colectivo de los recursos naturales en la Península de Santa Elena, en: Revista Procesos, ESPOL, Guayaquil

2002 La vieja historia del control y la competencia por los recursos en territorios indígenas, en: Etnicidades de la costa ecuatoriana, Abya-Yala, Quito.

Balée, William,

1989 La cultura dels boscos de l'Amazònia, Avenços en botànica conòmica 7: 1-21.

Bonfil Batalla G (1982) El etnodesarrollo: sus premisas jurídicas, políticas y de organización. En Rojas Aravena (ed) (1982) *América*

Latina, etnodesarrollo y etnocidio. San José de Costa Rica. Flacso, 133-

145.

Cunha Ribeiro, Gabriela y Schiavetti, Alexandre. 2009. Conocimiento, creencias y utilización de la mastofauna por los pobladores del Parque Estatal de la Sierra de Conduru, Bahia, Brasil.

Descola, Philippe. Las cosmologías indígenas de la amazonia. *Tierra Adentro: Territorio Indígena y Percepción Del Entorno*, 25.

Diawara M (2000) Globalization, Development Politics and Local Knowledges. *International Sociology* (2000) Vol 15 (2) 361-371 [EnLínea]. Pagina web de la versión electrónica de la revista

<<http://iss.sagepub.com/content/15/2/361.abstract>>

Escobar, Arturo, 2000 El lugar de la naturaleza y la naturaleza del lugar: globalización o posdesarrollo, en: Andreu Viola (comp.) *Antropología del Desarrollo. Teorías y estudios etnográficos en America Latina*, Paidós eds, Barcelona.

Geertz C. (1994) *Conocimiento local: ensayos sobre la interpretación de*

las culturas. Barcelona. Paidós.

Gómez Muñoz, Maritza

2000 Saber indígena y medio ambiente: experiencia de aprendizaje comunitario, en: Leff, Enrique (coordinador) *La Complejidad ambiental*, Siglo XXI editores, PNUMA, Biblioteca aprender a aprender, Madrid.

Juliano, D., "Un Dios a nuestra imagen y semejanza: el mito del buen colonizador", en: V Centenario del descubrimiento: historia de un genocidio, Langaik, 1988 (11):17-27.

Lajo, Javier. 2003. Qhapaq Kuna. Más allá de la civilización. Crítica a la filosofía occidental.

Leff, E. (2002). *Saber ambiental: Sustentabilidad, racionalidad, complejidad, poder* Siglo XXI

Lischetti, Mirta, *Naturaleza y Cultura*,

Narotzky S. (2004) Producción. En *Antropología económica. Nuevas*

Tendencias. Melusina, Barcelona, 23-67.

Paulson, Susan

2009 Cuerpos sexuados en el paisaje, en: S. Paulson, S. Poats, y M. Arguello (eds) *Huellas de género en el mar, el parque y el páramo*, Ecociencias- Corporación Grupo Randi Randi- Abya-Yala, Quito.

Pérez Ruiz, Maya Lorena y Arturo Argueta Villamar, saberes indígenas y dialogo intercultural, en *Cultura científica y saberes locales*, año 5 N° 10, 2011, Mexico.

Posey, Darrell A.

1996 Los Kayapó y la naturaleza, en: Juncosa, José E. (compilador), *Los guardianes de la tierra. Los indígenas y su relación con el medio ambiente*, Colección 500 años ·14, Abya-Yala-MLAL, Quito. Pp.35-51

Posey, Darrell A. y Anthony B. Anderson

1996 Reforestación indígena, en: Juncosa, José E. (compilador), *Los guardianes de la tierra. Los indígenas y su relación con el medio ambiente*, Colección 500 años ·14, Abya-Yala-MLAL, Quito. Pp.51-62

Santamarina Campos B. (2008) Antropología y Medio Ambiente.

Revisión de una tradición y nuevas perspectivas de análisis en la problemática ecológica. *AIBR. Revista de antropología Iberoamericana*. Mayo- Agosto Vol 3 N 002. 144-188. Antropólogos iberoamericanos enred. Madrid. [En línea] Pagina web de la versión electrónica de la revista

<[http:// www.aibr.org](http://www.aibr.org)>

Santos, Didac

Aspectos socioculturales y religiosos que regularizan la cacería y contribuyen a la construcción del territorio entre los mayas *macehuales* del centro de Quintana Roo, México.

Toledo V. (1996) Principios etnoecológicos para el desarrollo sustentable de comunidades campesinas e indígenas. En Red

Latinoamericana y Caribeña de Ecología Social [En Línea] Pagina web

< <http://ambiental.net/biblioteca/ToledoEtnoecología.htm>>

Varios Artículos de:

- El Buen Vivir. Una vía para el desarrollo, Alberto Acosta y Esperanza Martínez (Comps.), Abya-Yala, Quito, 2009
- Derechos de la Naturaleza. El futuro es ahora, Alberto Acosta y Esperanza Martínez (Comps.), Abya-Yala, Quito, 2009
- La naturaleza con derechos. De la filosofía a la política, Alberto Acosta y Esperanza Martínez (Comps.), Abya-Yala, Quito, 2011.
- Buen vivir. Sumak kawsay. Una oportunidad para imaginar otros mundos, Alberto Acosta, Abya-Yala, Quito, 2012.